K. K. STATTHALTEREI MARBURG
Eingelangt am 8 - JUL. 1915
mit — Beilagen

27. številka. Maribor, dne 8. julija 1915. XLIX. tečaj.

SLOVENSKI GOSPODAR.

List ljudstvu v pouk in zabavo.

Izhaja vsak četrtek in velja s poštnino vred in v Mariboru s pošiljanjem na dom za celo leto 4 K, pol leta 2 K in za četrt leta 1 K. Naročnina za Nemčijo 6 K, za druge izvenavstrijske dežele 8 K. Kdor hodi sam po njega, plača na leto samo 3 K. — Naročnina se pošilja na: Uredništvo „Slovenskega Gospodarja" v Mariboru. — List se dopošilja do odpovedi. — Udje „Katoliškega tiskovnega društva" dobivajo list brez posebne naročnine. — Posamezni listi stanejo 10 vin. — Uredništvo: Koroška cesta štev. 5. — Rokopisi se ne vračajo. — Upravništvo: Koroška cesta štev. 5, sprejema naročnino, inserate in reklamacije.
Za inserate se plačuje od enostopne petitvrste za enkrat 18 vin., ali kar je isto, 1 kvadratni centimeter prostora stane 12 vin. Za večkratne oglase primeren popust. V oddelku „Mala naznanila" stane beseda 5 vin. Parte in zahvale vsaka petitvrsta 24 vin., izjave in Poslano 36 vin. — Inserati se sprejemajo do torka opoldne. — Nezaprte reklamacije so poštnine proste.

Nove določbe zaradi uporabe žita in moke.

Dne 23. junija t. l. je izšla cesarska naredba, s katero se določa uporaba novega žita in moke. Doslovno je priobčila te določbe mariborska „Straža" v št. 52. z dne 2. julija. Mi jih objavljamo le v izvlečku.

Novo žito zaseženo.

Cesarska naredba določa, da je pšenica, pira, ječmen, ajda, oves in koruza v trenutku, ko se požanje, zasežena ali zaplenjena v prid države. To se pravi, žito je postalo lastnina države, seveda proti primerni odškodnini in z gotovimi izjemami. Zaseženo žito se ne sme niti podelavati, porabljati, pokladati, niti prostovoljno, niti zasilno prodajati.

Posestnik zaseženega žita mora skrbeti, da se žito ne pokvari. Nadalje je posestnik žita dolžan poskrbeti, da se žito zmlati (koruza zlušči). Prazna slama se ne zapleni, ampak ostane posestnikova lastnina.

Oblast more proti odškodnini zahtevati ali določevati prostore za shranjevanje žita in moke ter za napravo sušilnic.

Kaj ni zaseženo.

Zaseženo torej ni proso, krompir, fižol, leča, čižek, bob, sploh, kar ni zgoraj imenoma navedeno.

Od zasege izvzeto je nadalje žito, ki je potrebno (— množina bo določena po oblasti —) za preživljanje družine v lastnem gospodarstvu, vštevši tiste delavce in nastavljence, ki jim gre prosta hrana ali katerim plačuješ delo z žitom, mlinskimi izdelki ali krušno moko. Kdor n. pr. plačuje mlatiča z merico, naj napravi na glavarstvo vlogo, da sme tako postopati tudi letos.

Pri popisovanju torej natančno napovej število svoje družine, hlapcev in dekel ter število (vsaj povprečno) delavcev, ki jih rabiš na dan in jim daješ hrano. Povej tudi število onih delavcev, katerim daješ za mezdo žito, mlinske izdelke ali krušno moko, ter imej izračunjeno, koliko žita, izdelkov (ali moke) rabiš v to svrho.

Zaseženo tudi ni ono novo žito, ki se rabi za seme. Zato je treba pri popisovanju izrecno povedati, koliko rabiš za seme, kar se ti ne sme odvzeti. Le če bi preveč povedal, bi oblast določila najvišjo mero, do katere se sme žito porabljati za seme. Zasežen tudi ni novi oves in ono zadnje žito, ki je za mletje preslabo in ki se poklada živini. Toda koliko novega ovsa se bo smelo pokladati na dan živini in koliko zadnjega žita se bo smelo narediti, bo določila oblast.

Zadnje žito.

Ker zadnje žito ni zaseženo, zato je treba, da si pravočasno pripraviš žito za mletje in si tako dobiš zadnje žito. Ker bo oblast določila, koliko zadnjega žita se sme narediti, zato je treba, da se kmetijske podružnice in občine pravočasno obrnejo na okrajna glavarstva z ulogami, v katerih razložijo in predlagajo, kako se naj postopa z zadnjim žitom.

Posebno glede ajde se naj opozorijo oblasti, da upoštevajo značaj te žitne vrste ter ga ne prištevajo veliko k žitu, ki je uporabno za krušno in kuhinjsko moko. Ajda se pri nas večinoma uporablja kot zadnje žito, in sicer kot zamet za teleta, svinje i. t. d.

Ne pozabite tudi opozoriti oblasti, kako zelo potrebno je zadnje žito za perutnino.

Ako bodo okrajna glavarstva dobivala pravočasno uloge, se bodo tudi na to ozirala. Dosedaj podružnice in občine v tem oziru niso veliko storile.

Staro žito.

Staro žito je do 15. avg. samo pod zaporo. Zato se sme uporabljati, kakor je določeno v februarski cesarski naredbi, in prestopki se kaznujejo tudi po tej naredbi. Od 15. avg. naprej stoji tudi staro žito pod zasego in veljajo zanj določbe cesarske naredbe z dne 23. junija t. l.

Koliko žita in moke se sme uporabiti.

Oblast bo od časa do časa določevala, koliko žita oziroma moke smeš uporabiti na dan za osebo (za člane družine, hlapce, dekle, delavce i. t. d.).

O d 1. j u l i j a d o 1. s e p t e m b r a veljajo te določbe:

Ljudje, ki delajo pri žetvi, smejo na dan za osebo porabiti 500 gramov (½ kg) žita ali 400 gramov moke.

Za posestnike, člane njih družin, hlapce, dekle, delavce, katerim gre prosta hrana ali pa plačilo (mezda) v žitu, krušni moki, oziroma v mlinskih izdelkih, se sme uporabiti na dan za osebo 400 gramov žita oziroma 320 gramov moke.

Kako se bo postopalo.

Najprej po žetvi se bo zopet odredilo popisovanje. To popisovanje je izredne važnosti za kmete. Vsak naj resnično in natanko za ta čas preračuni povprečno število delavcev na dan ter množino onega žita in krušne moke, katero daje delavcem kot plačilo. Natanko je treba tudi navesti množino žita, ki se bo potrebovala za seme.

Zadnje žito (seveda ne čez določeno mero!), prosa, krompirja, boba i. t. d. ni treba pri popisovanju napovedati.

Zaseženo žito bo ostalo v lastni shrambi, dokler ga ne prodaš vojno-žitno-prometnemu zavodu in dokler oblast drugače ne določi.

Vsakdo je dolžen, ako se ga oblastveno pozove, prevzeti pri popisovanju službo zaupnika.

Prodaja novega žita.

Novo žito (in staro od 15. avg. naprej) se sme prodajati samo vojno-žitno-prometnemu zavodu. Vojno-žitno-prometni zavod je obvezan, da m o r a žito, ki je sposobno za mletev in se mu ponudi v nakup, kupiti. Posestnik zaseženih predmetov je dolžan, te predmete, v kolikor mu na podlagi po cesarski odredbi izdanih posebnih predpisov ne ostanejo v lastno uporabo, prodati za določeno ceno vojno-žitno-prometnemu zavodu ali njegovim pooblaščencem (§ 6). Izkupiček (cena) se mora takoj, ko se je blago prevzelo, izplačati v gotovini. Ako se blago takoj po sklenjeni kupčiji ne prevzame, se mora izplačati prodajalcu ara v višini 50 odstotkov prodajne svote. Ostanek pa se izplača, ko se vse blago prevzame.

Cene za žito in moko določa minister notranjih zadev sporazumno s poljedelskim, trgovskim in finančnim ministrom. Sedaj še cene niso določene.

Uporaba novega žita in moke.

Kako se bo zaseženo žito v deželi uporabljalo, določilo bo c. kr. namestništvo.

S pooblastilom okrajnega glavarstva bo lahko tudi občina določevala, kako se naj uporabljata žito in moka v občini, in sicer

1. mora določiti prodajno ceno za promet na drobno; 2. lahko določi, da se oddajejo kruh in mlinski izdelki v določenih količinah in oddajališčih, ob določenih urah, proti izkazu ali drugače; 3, lahko zaukaže izdelovanje enotnega kruha; 4. lahko uravna izdelovanje in razpečavanje kruha in peciva v okviru obstoječih določil.

Ako se izroči uravnava porabljanja občini, lahko občina ta posel opravlja tudi po posebnem aprovizacijskem odboru. Ta odbor je lahko od vojno-žitno prometnega zavoda tudi p o o b l a š č e n , d a z a n j n a k u p u j e ž i t o. Občine, ki bi to hotele, bi storile veliko dobroto svojim občanom.

Kazni.

Kazni za prestopke proti določbam te cesarske naredbe so zelo stroge ter se kaznujejo deloma po sodiščih, deloma po okrajnih glavarstvih.

Opozarjamo, da je cesarska naredba doslovno priobčena v „Straži" z dne 2. julija in da bo nabita v polnem obsegu tudi na občinskih deskah po občini.

Če vojaki naredijo škodo ali kaj odvzamejo.

K d o p o v r n e š k o d o , k i j o n a r e d e v o j a k i n a k m e t i j s k i h z e m l j i š č i h in kdo plača tisto, kar vojaki vzamejo, in ali imajo oni pravico, poljubno jemati klavno živino, ter ceno določevati?

Odgovor: Napram veliki važnosti, ki jo imajo letos vsi kmetijski pridelki, je c. i. kr. državno vojno ministrstvo ukazalo, da se je od strani vojakov brezpogojno ugibati poškodb na zemljišču. Škodo, ki jo vojaštvo mora napraviti vsled vojnih podvzetij in kar je ž njimi v zvezi, je takoj naznaniti bližnjemu vojaškemu poveljniku in je zahtevati, da se škoda ceni in plača, oziroma vsaj potrdi zaradi poznejše iztirjatve. Ker moštvo in podčastniki sami nimajo ničesar za ukreniti, zato naj se vselej zahteva povelje od strani poveljujočega častnika ter je od njega zahtevati povračilo škode, cenitev ali vsaj potrdilo za poznejšo iztirjatev. Vsikdar je pa dolžnost vsakega posestnika biti previden in uljuden, ker vse vojaško osobje ne pozna vseh predpisov, drugače lahko nastanejo velike in usodepolne neprilike, zato naj se skuša pravico doseči z uljudno prošnjo in če ta nima uspeha, se je pritožiti na Štajerskem na okrajna glavarstva. Če vojaki rabijo kako reč v vojne namene, se morajo glede cen d o g o v o r i t i (ne sami določiti, razven, če so nastavljene maksimalne cene), morajo dotični predmet plačati ali pa vsaj dati od častnika podpisano potrdilo, v katerem je označen predmet in cena. Vedno naj se prosi na potrdilu zapisati poveljništvo tistega krdela, ki je kak predmet vzelo in ga ni takoj plačalo. Za sedaj na Štajerskem še ni zaukazano rekviriranje klavne živine, ampak imajo poveljništva vojaških krdel nalogo tako živino kupovati proti takojšnemu plačilu ali proti potrdilu, v katerem je vrednost zapisana po ceni, ki se je dogovorila. Moštvo in podčastniki n i m a j o p r a v i c e na svojo roko take kupčije sklepati, ampak le častniki v imenu poveljništva kakega krdela. Zlasti župani naj se ne ustrašijo zahtev od strani moštva in podčastnikov, ampak naj izvršujejo le povelja od častnikov, ki se i z k a ž e j o , da nastopajo v imenu kakega vojaškega poveljništva. Vse dozdevne krivice je takoj naznaniti c. kr. okrajnemu glavarstvu. Nujno pozivamo vse naše kmetovalce, da pri prodaji raznih predmetov in zlasti klavne živine ne stavijo pretiranih cen, drugače se bo uvedla rekvizicija in potem bo vojaštvo samo določevalo cene, ki bodo prav gotovo veliko nižje.

Slike iz vojne.

Slovenec ustrelil italijanskega generala.

Franc Virtič, doma iz **Klanjca pri Lučanah**, piše dne 28. junija z italijanskega bojišča svojim domačim:

Včeraj smo imeli štajerski črnovojniki posebno srečo. Ob visoki planini P.. smo uničili dve italijanski stotniji. Z višine smo pošiljali proti Italijanom cele plazove kamenja. Navadne in strojne puške, ročne granate in topovi so grozno mesarili med Italijani. Na kakih 800 metrov oddaljeni višini je naš poročnik za neko skalo opazil italijanskega generala. Tri najboljše strelce naše stotnije je določil, da morajo vzeti sovražnega generala na muho. Prvi je sprožil črnovojnik Jakob Puconja, doma iz radgonske okolice. Italijanski general se je zvrnil po pečini. Poročnik, ki je skozi daljnogled opazoval učinek streljanja, je veselo vskliknil: „Dobro si meril, Jaka" ter mu je izročil dvajsetkronski bankovec kot darilo. Po celi bojni črti se je hipoma raznesel glas, da je vojak naše stotnije zadel italijanskega generala. Med Italijani smo opazili burno vrvenje in tekanje. Padli general je bil gotovo kak višji poveljnik.

Pomanjkanje vode je na tem skalovju zelo občutno, hrane pa imamo hvala Bogu večinoma dovolj.

Italijana bomo spravili spat.

Anton Dolamič, doma iz **Cvena pri Ljutomeru**, ki služi pri našem domačem pešpolku, nam piše dne 24. junija z italijanskega bojišča:

Nam spodnještajerskim slovenskim vojakom tukaj na jugu ne gre posebno slabo. Smo visoko v planinah. Zdravi smo še vsi. Boji z Italijani so hudi, ker se vršijo večinoma na golem skalovju, kjer je grozna vročina. A mi mladi slovenski vojaki bomo v družbi s starejšimi možmi verolomnega Italijana že polagoma spravili spat. Ne bojimo se sovražnih krogel, ampak mi smo korajžni slovenski junaki, ki bomo zajčjega in nezvestega Italijana premagali. Upamo, da nam bo tudi Bog pomagal v tem pravičnem boju. Ko naši topovi zagrmijo, že Taljani nazaj bežijo, ko naše puške pokajo, se Taljani jokajo. Vse za vero, dom, cesarja!

Anton Dolamič.